

Назар М.М., кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник,
в.о. зав. лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання,
Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України,
apartment@bigmir.net, ORCID 0000-0002-9104-2585

ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ У СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ FACEBOOK В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ. Інтеграція навчальних і психолого-розвивальних програм, курсів, проєктів у віртуальний простір Міжмережжя прискорилося у зв'язку спочатку з пандемією COVID-19, а потім через повномасштабну війну, розв'язану російським терористичним режимом проти України. Віртуальний простір надає для навчання, інтелектуального розвитку та психологічної роботи користувачів безпечні й ресурсні умови, що є одночасно комфортними для використання та економічно доцільними. Серед найбільш прогресивних і потужних сучасних навчально-розвивальних інструментів особливо виділяються віртуальні освітні простори – особливі інформаційні осередки Міжмережжя, побудовані на принципах активності, ініціативності, цілеспрямованості та суб'єктності всіх своїх учасників, спрямовані на перетворення навчання на самонавчання та формування індивідуальної траєкторії досягнення навчальних цілей.

Одним з напрямків інтеграції інфокомунікативних, мультимедійних та інтерактивних технологій у процеси навчання й розвитку є сфера соціальних мереж, зокрема Facebook. У соціальних мережах здійснюється діяльність мільйонів активних користувачів (комунікативна, рекреаційна, професійна тощо), зокрема в Україні під час війни. Багато українських користувачів цієї мережі є постраждалими від війни (учасники та свідки бойових дій, біженці, родичі загиблих і поранених військовослужбовців тощо). Все це вказує на актуальність дослідження можливостей побудови та використання віртуального освітнього простору у соціальній мережі Facebook для допомоги громадянам, постраждалим від війни [1; 2].

Мета роботи. Дослідити психологічні можливості навчання та психопрофілактики громадян, постраждалих від війни, у віртуальному освітньому просторі в соціальній мережі Facebook.

Основний виклад матеріалу. Віртуальний простір характеризується максимумом накопичених людством знань, значна частина яких перебуває у вільному доступі, зокрема у сфері соціальних мереж. Останні визначаються високою інтенсивністю комунікативної взаємодії, що здійснюється в контексті обміну електронної інформації та розвитку віртуальних спільнот. Відповідні умови є ресурсами для побудови та подальшого розвитку віртуальних освітніх просторів, сприяючи залученню до них учнів (навчання є зручним і відбувається у звичних для учнів умовах), допомагаючи отримувати доступ до потрібної навчальної інформації (можливим є розміщення майже будь-якого навчального контенту, зокрема мультимедійного) та формуючи умови для групової динаміки (перш за все, завдяки широким можливостям

коментування й «вподобайок»). Таким чином, групове навчання у віртуальному освітньому просторі, що відбувається в соціальній мережі Facebook, має певні переваги стосовно інших варіантів дистанційного групового навчання (за виключенням тих випадків, коли використовуються спеціальні соціально-комунікативні інструменти на кшталт платформи Disqus та аналогічних їй, що інтегруються в інтернет-сайт і повноцінно замінюють можливості соціальних мереж) [2; 3; 5].

Командою співробітників лабораторії сучасних інформаційних технологій навчання Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України був розроблений віртуальний освітній простір у соціальній мережі Facebook «Група психологічної підтримки та розвитку», націлений на сприяння покращення психологічного стану громадян, постраждалих від війни, а також на їхній інтелектуальний розвиток. Для цього використовуються такі методи, як бібліотерапія, опитування, обговорення тощо. Важливу роль відіграє залучення учасників, постраждалих від війни, до дистанційних навчальних курсів, розроблених у лабораторії, серед яких тренінг з розвитку суб'єктної активності дорослих користувачів соціальних мереж, тренінг досвіду проєктування, тренінг суб'єктної активності у вирішенні конфліктів, тренінг комунікативної компетентності та успішного спілкування, інтелектуально-творчий тренінг дорослих, інтелектуальний тренінг для людей похилого віку [2; 4].

Найбільша активність і вмотивованість учасників віртуального освітнього простору виявлена в опитуваннях і дистанційних навчальних курсах, а також в обміні інформацією, що сприймається учасниками як корисна для психопрофілактики та інтелектуального розвитку; до такої інформації відносяться посилання на новини, публікації, вебінари, навчальні програми тощо, навіть зображення з психотерапевтичним змістом. В цілому, за результатами спостереження, аналізу зворотного зв'язку, результатів опитувань і проходження дистанційних навчальних курсів, можна констатувати продуктивність навчання та психопрофілактики громадян, постраждалих від війни, у віртуальному освітньому просторі в соціальній мережі Facebook.

Висновки. Були досліджені психологічні можливості навчання та психопрофілактики громадян, постраждалих від війни, у віртуальному освітньому просторі в соціальній мережі Facebook. З'ясовано, що відповідні навчання та психопрофілактика можуть бути результативними й мають потенціали до здійснення. Особливе значення відіграють такі чинники навчально-розвивального процесу у віртуальному просторі, як групова динаміка з використанням спільного коментування та обговорень; доступ до інформаційних ресурсів Міжмережжя, що сприяють досягненню мети навчальної системи, мають розвивальний і психопрофілактичний потенціали; застосування дистанційних навчальних курсів у форматі інтернет-тренінгів та ін. Дослідження потенціалів (а також обмежень) використання віртуального освітнього простору у соціальній мережі Facebook в умовах війни мають бути продовжені й поглиблені.

Література

1. Дітюк П. П., Мещеряков Д. С., Назар М. М., Смульсон М. Л. Психологічне забезпечення діяльності військових в умовах війни // *Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України : збірник тез Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 червня 2022 р.)*. Київ : «Вид-во Людмила», 2022. С. 28–32.
2. Назар М. М. Психологічні потенціали віртуального навчання у постіндустріальному суспільстві. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Київ-Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. Т. VI, вип. 15. С. 256–265.
3. Смульсон М. Л. Розвиток інтелекту та суб'єктності дорослих у віртуальному просторі. *Технології розвитку інтелекту*. 2016. Т. 2. Вип. 2. URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/239 (дата звернення: 17.09.2023).
4. Смульсон М. Л. Психологічні особливості віртуальних навчальних середовищ. *Актуальні проблеми психології*. 2012. Т. 1. Вип. 8. Житомир: Видавництво ЖДУ імені І. Франка. С. 116–126.
5. Franklin D. S. “Will the Internet Ever Replace Colleges and Universities as We Know it Today?” An Internet Discussion about the Future of Higher Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2015. No 176. P. 738–744. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.534>